

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Kielcach

LKI.411.5.1.2024

Tomasz Neyman
Dyrektor
Szkoły Podstawowej Nr 1 im. Krzysztofa
Szydłowieckiego w Ćmielowie
ul. Długa 164
27-440 Ćmielów

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I/24/002 Doradztwo zawodowe w szkołach województwa świętokrzyskiego

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Krzysztofa Szydłowieckiego w Ćmielowie, ul. Długa 164, 27-440 Ćmielów ¹ .
Kierownik jednostki kontrolowanej	Tomasz Neyman, Dyrektor Szkoły od 1 września 2023 r. (dalej: Dyrektor). W okresie od 1 września 2018 r. do 31 sierpnia 2023 r. Dyrektorem Szkoły była Izabela Praga.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Tworzenie i wdrażanie systemu doradztwa zawodowego. 2. Realizacja doradztwa zawodowego w szkole i jego efekty.
Okres objęty kontrolą	Lata szkolne 2021/2022-2023/2024 z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, mających związek z ustaleniami dotyczącymi okresu objętego kontrolą.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ² .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Kielcach.
Kontroler	Zbigniew Jurkowski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKI/100/2024 z 18 września 2024 r. (akta kontroli str. 1-4)

¹ Dalej: Szkoła.

² Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W Szkole nie zapewniono w pełni prawidłowych warunków realizacji doradztwa zawodowego, tj. planowych i systematycznych działań w celu wspierania uczniów w procesie rozpoznawania zainteresowań i predyspozycji zawodowych oraz podejmowania świadomych decyzji edukacyjnych i zawodowych, co było wymagane art. 26a ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe⁴.

Programy realizacji doradztwa zawodowego (dalej: programy DZ) na lata szkolne 2021/2022-2023/2024 nie zostały opracowane rzetelnie. Dokumenty te nie zawierały niektórych elementów wymaganych § 4 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 lutego 2019 r. w sprawie doradztwa zawodowego⁵, tj. nie uwzględniały udziału rodziców w działaniach związanych z doradztwem zawodowym (co było wymagane § 4 ust. 2 pkt 1 lit. c ww. rozporządzenia), realizacji doradztwa w ramach obowiązkowych zajęć edukacyjnych kształcenia ogólnego i zajęć z wychowawcą (wynikających z art. 26a ust. 2 pkt 2 i 5 Prawa oświatowego) oraz terminów działań (wymaganych § 4 ust. 2 pkt 1 lit. d ww. rozporządzenia). Braki te rzutowały na skuteczność doradztwa zawodowego realizowanego w Szkole. Dodatkowo nie prowadzono ewaluacji programów DZ za kolejne lata, pomimo iż obowiązek w tym zakresie w został określony w statucie Szkoły oraz w samym programie DZ. W Szkole nie realizowano także jednego z ważnych zadań związanych ze wspieraniem uczniów w podejmowaniu świadomych decyzji edukacyjnych i zawodowych, tj. nie prowadzono systematycznej diagnozy potrzeb uczniów w zakresie doradztwa zawodowego, co było wymagane § 5 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia w sprawie doradztwa zawodowego. W efekcie programy DZ na kolejne lata były niemal identyczne – zaniechano bowiem dostosowywania działań do zmieniających się warunków zewnętrznych i potrzeb uczniów.

W Szkole nie zatrudniono osoby na stanowisku doradcy zawodowego. W okresie objętym kontrolą nauczycielowi, który miał wymagane uprawnienia do realizacji tej funkcji powierzono tylko prowadzenie zajęć lekcyjnych z doradztwa w wymiarze 0,5 godziny tygodniowo dla klasy, co zapewniało możliwość przeprowadzenia wyższego niż wymaganego przepisami minimalnego 10-godzinnego wymiaru zajęć rocznie w klasie siódmej i ósmej, (wynikającego z załącznika nr 1 do rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół⁶). NIK ocenia pozytywnie fakt, że w klasach, których dokumentacja była analizowana, zrealizowano od 30 do 33 godzin zajęć w cyklu nauczania. W Szkole zapewniono odpowiednie warunki do realizacji doradztwa zawodowego, w tym umożliwiono prowadzenie tych zajęć w pracowni komputerowej oraz realizowano szereg działań w celu rozwijania zainteresowań uczniów. Szkoła nie dysponowała specjalistycznym oprogramowaniem/ testami do analizy predyspozycji i uzdolnień uczniów, gdyż nauczyciel prowadzący zajęcia korzystał z innych, bezpłatnych programów.

W trzech klasach, których dokumentacja została wybrana do badania zrealizowane zostały wszystkie treści programowe określone załączniku nr 3 do rozporządzenia w sprawie doradztwa zawodowego. W ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom ze specjalnymi potrzebami udzielano wsparcia w obszarze planowania dalszej drogi edukacji i kształcenia.

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Dz. U. z 2024 r. poz. 737, ze zm.

⁵ Dz. U. poz. 325.

⁶ Dz. U. z 2024 r. poz. 80; uchylone z dniem 1 września 2024 r., zastąpione przez rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 20 maja 2024 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół (Dz. U. poz. 781).

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁷ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Tworzenie i wdrażanie systemu doradztwa zawodowego

Opis stanu faktycznego

1.1. W poszczególnych latach szkolnych (według stanu na 30 września) liczba oddziałów szkolnych i uczniów była następująca: 2021/2022 – 14 oddziałów oraz 296 uczniów; 2022/2023 – 13 oddziałów oraz 263 uczniów; 2023/2024 – 14 oddziałów oraz 257 uczniów.

(akta kontroli str. 223-225)

W § 5a statutu Szkoły podano, że Szkoła realizuje wewnątrzszkolny system doradztwa zawodowego (WSDZ). W § 30 statutu Szkoły przedstawiono organizację doradztwa zawodowego podając:

- ogólne cele i działania związane z realizacją doradztwa zawodowego;
- program DZ opracowywany jest na każdy rok szkolny i podlega ewaluacji;
- przy organizacji i realizacji doradztwa zawodowego Szkoła może współpracować w szczególności z pracodawcami, szkołami prowadzącymi kształcenie zawodowe, poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, placówkami doskonalenia nauczycieli lub instytucjami rynku pracy;
- doradztwo zawodowe w formie orientacji zawodowej jest realizowane w trakcie bieżącej pracy z uczniami, przez zintegrowane działania nauczycieli, w tym nauczycieli wychowawców, doradców zawodowych, pedagogów lub psychologów;
- w klasach VII i VIII publicznych szkół podstawowych, doradztwo zawodowe jest realizowane w formie zajęć z zakresu doradztwa zawodowego, o których mowa w art. 109 ust. 1 pkt 7 Prawa oświatowego, które mają na celu wspieranie uczniów w procesie przygotowania ich do świadomego i samodzielnego planowania kariery, podejmowania decyzji edukacyjnych i zawodowych, z uwzględnieniem ich zainteresowań i uzdolnień oraz informacji na temat rynku pracy i systemu edukacji. Zajęcia te realizują doradcy zawodowi posiadający wymagane w tym zakresie kwalifikacje. Zajęcia nie mają wpływu na promocję ucznia do klasy programowo wyższej lub ukończenie Szkoły przez ucznia. Informacji o uczestnictwie ucznia w zajęciach nie umieszcza się na świadectwie szkolnym promocyjnym i świadectwie ukończenia Szkoły.

(akta kontroli str. 5, 12, 24-25, 56, 63, 75-76, 108, 116, 129-130 i 162)

Z wyjaśnień złożonych przez Dyrektora wynika, że Kuratorium Oświaty w Kielcach i Ministerstwo Edukacji Narodowej nie przekazały do Szkoły informacji i zaleceń celem wykorzystania na potrzeby opracowania WSDZ, a także dokumentów dotyczących *Wojewódzkiego Systemu Doradztwa Zawodowego*.

NIK stwierdza, że ww. informacje były dostępne na stronie Kuratorium Oświaty Kielce, przy czym *System Doradztwa Edukacyjnego i Zawodowego w województwie świętokrzyskim* na rok szkolny 2022/2023 oraz ww. kalendaria na lata szkolne 2023/2024 i 2024/2025 zostały opublikowane na stronie Kuratorium odpowiednio 24 października 2022 r., 27 października 2023 r. i 24 października 2024 r.⁸, tj. po terminie zatwierdzenia przez Dyrektora planu DZ.

⁷ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁸ <https://kuratorium.kielce.pl/65238/system-doradztwa-edukacyjnego-i-zawodowego-w-województwie-swiętokrzyskim-rok-szkolny-2022-2023/>; <https://kuratorium.kielce.pl/79513/system-doradztwa-edukacyjnego-i->

Sporządzając na dany rok program DZ nie odnoszono się do *Strategii Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Ostrowieckiego do roku 2030+*. Chociaż strategia ta zawierała wiele wskazówek do budowania tych programów. Przykładem są stwierdzenia wskazujące, że potrzebne jest nowoczesne podejście do wsparcia przedsiębiorczości i kształcenia postaw przedsiębiorczych, intensyfikacja współpracy i jej koordynacja w zakresie lepszego dopasowania systemu kształcenia do zmieniających się warunków społecznych oraz gospodarczych, a także wypracowanie współpracy pomiędzy sektorem gospodarczym i instytucjami rynku pracy. Nie odnoszono się również do *Strategii Rozwoju Gminy Ćmielów na lata 2021-2030*, z której wynikało np., że najczęściej ludność gminy znajduje zatrudnienie w Ostrowcu Świętokrzyskim i Ożarowie. W 2021 roku według danych z CEIDG były zarejestrowane 252 podmioty gospodarcze, dominowały małe firmy jednoosobowe.

Zdaniem NIK, dane dotyczące lokalnych strategii i rynku pracy powinny być wykorzystane w projektowaniu programu DZ.

(akta kontroli str. 336)

1.2. Zgodnie z § 5 ust. 1 i 2 rozporządzenia w sprawie doradztwa zawodowego, do zadań doradcy zawodowego (lub innego wyznaczonego nauczyciela) należy systematyczne diagnozowanie zapotrzebowania uczniów na działania związane z realizacją doradztwa zawodowego. Prowadzenie przez Szkołę diagnozy możliwości psychofizycznych uczniów w celu określenia mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień uczniów wynika także z § 24 pkt 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych szkołach i placówkach⁹.

W Szkole nie prowadzono diagnozy zapotrzebowania uczniów na realizację doradztwa zawodowego, w tym w szczególności w formie ewaluacji programu realizacji DZ, co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 163-222, 336 i 342-343)

1.3. Rada Pedagogiczna Szkoły corocznie pozytywnie opiniowała program realizacji DZ na dany rok szkolny, tj.: 2 września 2021 r. na rok szkolny 2021/2022, 2 września 2022 r. na rok szkolny 2022/2023 oraz 12 września 2023 r. na rok szkolny 2023/2024.

W dokumentach tych określono na poszczególne lata działania o analogicznym charakterze. W planie DZ zamieszczono przykładową tematykę działań w odniesieniu do uczniów szkoły, w tym klas siódmych i ósmych, metody i formy działań (z pominięciem tematyki działań związanych z realizacją doradztwa zawodowego we współpracy z rodzicami uczniów), nie zaplanowano także realizacji doradztwa w ramach obowiązkowych zajęć edukacyjnych kształcenia ogólnego oraz zajęć z wychowawcą (wymóg ten wynikający z art. 26a ust. 2 pkt 2 i 5 Prawa oświatowego). Terminy działań nie zostały określone precyzyjnie. Dominowały wskazania, że zajęcia będą realizowane *na bieżąco* lub *cały rok* (np. *organizowanie dni otwartych szkoły – cały rok*). W dokumentach tych nie zaplanowano współpracy z podmiotami wymienionymi w § 8 ust. 1 rozporządzenia w sprawie doradztwa zawodowego. Podano jedynie, że Szkoła współpracuje przy realizacji działań związanych z doradztwem zawodowym, m.in. z Urzędem Miasta i Gminy Ćmielów, Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Ostrowcu Świętokrzyskim, zakładami pracy oraz Zakładem Doskonalenia Zawodowego w Kielcach.

zawodowego-w-województwie-swietokrzyskim-rok-szkolny-2023-2024/<https://kuratorium.kielce.pl/96091/system-doradztwa-zawodowego-w-województwie-swietokrzyskim-rok-szkolny-2024-2025/> [dostęp 9 grudnia 2024 r.]

⁹ Dz. U. z 2023 r. poz. 1798.

Program realizacji DZ na dany rok szkolny był zatwierdzany przez Dyrektora, zgodnie z § 4 ust. 4 rozporządzenia (6 września 2021 r. na rok szkolny 2021/2022, 5 września 2022 r. na rok szkolny 2022/2023 oraz 12 września 2023 r. na rok szkolny 2023/2024).

(akta kontroli str. 163-222)

1.4. W Szkole nie zatrudniono osoby na stanowisku doradcy zawodowego. W okresie objętym kontrolą nauczycielowi, który miał wymagane uprawnienia do realizacji tej funkcji powierzono tylko obowiązki dotyczące prowadzenia ww. zajęć w wymiarze 0,5 godziny tygodniowo dla klasy (przy zastosowaniu pensum doradcy zawodowego tj. 22 godziny¹⁰). Kwalifikacje nauczyciela prowadzącego zajęcia doradztwa zawodowego w Szkole były zgodne z § 21 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowych wymagań dla nauczycieli¹¹, do zajmowania stanowiska nauczyciela doradcy zawodowego tj.: miał wykształcenie wyższe magisterskie, studia podyplomowe w zakresie doradztwa zawodowego oraz przygotowanie pedagogiczne.

(akta kontroli str. 242-251)

Na okoliczność przyczyn niezatrudnienia w Szkole osoby na etacie (części etatu) doradcy zawodowego i przydziału zajęć z doradztwa zawodowego w ramach etatu nauczyciela w Szkole nauczycielowi m.in. języka polskiego oraz historii, Dyrektor wyjaśnił, że sytuacja jest spowodowana skorzystaniem przez dyrekcję Szkoły z możliwości, iż nauczyciel w szczególności języka polskiego posiadał również kwalifikacje do prowadzenia zajęć z doradztwa zawodowego. Kierowano się również racjonalnym gospodarowaniem zasobami ludzkimi oraz środkami publicznymi.

(akta kontroli str. 402-403)

Zajęcia z doradztwa zawodowego były prowadzone w Szkole w dwóch salach, w tym w pracowni komputerowej (wyposażonej w 20 stanowisk komputerowych dla uczniów z dostępem do Internetu oraz sprzęt multimedialny).

Dyrektor wyjaśnił, że: *w latach szkolnych 2021/2022-2023/2024, gdy wystąpiła potrzeba ze strony nauczyciela prowadzącego zajęcia z doradztwa zawodowego w Szkole, zajęcia z doradztwa zawodowego były prowadzone w pracowni komputerowej Szkoły. Sala do prowadzenia zajęć doradztwa zawodowego była wyposażona w komputer oraz sprzęt multimedialny. Ponadto doradca zawodowy dysponował: biblioteczką z materiałami i publikacjami dla uczniów, dla nauczycieli i rodziców (przewodnik po zawodach, teczki informacji o zawodach, poradniki, materiały zawodoznawcze, ulotki, broszury, klasyfikacja zawodów i specjalności); sprzętem do ekspozycji materiałów drukowanych (tablica informacyjna, regał na książki, stojak na ulotki i plakaty.); zbiorem informacji drukowanych (informatory, ulotki); materialne przydatne w realizacji działań związanych z doradztwem zawodowym; zbiory informacji multimedialnych (filmy); materiałami wspomagającymi pracę doradcy i nauczycieli: ankiety, kwestionariusze.*

(akta kontroli str. 333-335 i 395)

Dyrektor i nauczyciel prowadzący zajęcia z doradztwa zawodowego wyjaśnili, że: *w Szkole nie było specjalistycznych narzędzi (wymienianych w przestrzeni właściwej dla doradztwa zawodowego) do diagnozowania potencjału, uzdolnień oraz talentów uczniów (...), bowiem w naszej ocenie tego typu narzędzia mają zastosowanie dla młodzieży pomiędzy 15 a 19 rokiem życia i są bezużyteczne dla uczniów szkoły podstawowej na zajęciach doradztwa zawodowego. Podczas zajęć doradztwa zawodowego wykorzystywano inne przydatne narzędzia (w szczególności*

¹⁰ Pensum doradcy zawodowego (nie więcej niż 22 godziny) określa organ prowadzący w specjalnej uchwale (art. 42 ust. 7 pkt 3 lit. b ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela, Dz. U. z 2024 r. poz. 986, ze zm.).

¹¹ Dz. U. z 2020 r. poz. 1289, ze zm.; uchylone z dniem 3 października 2023 r. przez rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 14 września 2023 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli (Dz. U. poz. 2102).

ogólnodostępne testy z Internetu). Pomimo niewykorzystywania narzędzi, o których wyżej mowa, nauczyciele Szkoły stale podnoszą kwalifikacje pedagogiczne celem zapewnienia przekazania jak najlepszej wiedzy uczniom i oczywiście byli w ramach szkoleń zaznajomieni w szczególności z testami Belbin® GetSet dla młodzieży. W obiektywnej ocenie wyposażenie Szkoły i warunki prowadzenia zajęć w szczególności z doradztwa zawodowego są w pełni wystarczające. Gdyby pojawiła się potrzeba zakupu specjalistycznych narzędzi do zajęć z doradztwa zawodowego, zostałyby one zakupione.

(akta kontroli str. 396)

1.5. Środki finansowe na prowadzenie doradztwa zawodowego w Szkole zostały zaplanowane w planie finansowym Szkoły na dany rok budżetowy w dziale 801 Oświata i wychowanie, rozdziale 80101 Szkoły podstawowe w paragrafach dotyczących wynagrodzeń nauczycieli wraz z pochodnymi. Tygodniowy obowiązkowy wymiar zajęć dla doradcy zawodowego wyniósł 22 godziny¹². W arkuszu organizacyjnym Szkoły na dany rok szkolny określono następujący wymiar godzin z zakresu doradztwa zawodowego: 2021/2022 – 2,5 godziny tygodniowo; 2022/2023 – 1,5 godziny tygodniowo; 2023/2024 – 1,5 godziny tygodniowo. Przydział godzin wynikał z liczby oddziałów klas VII i VIII, tj.: rok szkolny 2021/2022 – pięć oddziałów (dwie klasy VII oraz trzy klasy VIII); rok szkolny 2022/2023 – trzy oddziały (jedna klasa VII oraz dwie klasy VIII); rok szkolny 2023/2024 – trzy oddziały (dwie klasy VII i jedna klasa VIII).

W klasach VII i VIII Szkoły zrealizowano następującą liczbę godzin doradztwa zawodowego:

- rok szkolny 2021/2022, klasa VII a – 16, klasa VII b – 18, klasa VIII a – 16, klasa VIII b – 18, klasa VIII c – 20;
- rok szkolny 2022/2023, klasa VII a – 16, klasa VIII a – 17, klasa VIII b – 12;
- rok szkolny 2023/2024, klasa VII a – 19, klasa VII b – 14, klasa VIII a – 14.

Zgodnie z załącznikiem do rozporządzenia w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół, minimalny wymiar godzin zajęć z doradztwa zawodowego w szkole podstawowej wynosi 10 godzin w klasie siódmej i ósmej, tj. 20 godzin w cyklu nauczania.

(akta kontroli str. 252 i 398-400)

Dyrektor wyjaśnił, że większa niż 10 godzin w roku szkolnym liczba godzin z doradztwa zawodowego w poszczególnych latach wynika z przydziału 0,5 godziny tygodniowo na rok na oddział. Taki przydział tygodniowo zapewnia przekroczenie wartości 10 godzin rocznie na oddział, nawet przy niezrealizowaniu niektórych zajęć z przyczyn organizacyjnych (np. święta) lub losowych (absencja nauczyciela).

(akta kontroli str. 401)

Dyrektor wyjaśnił, że nie planowano dodatkowych środków na realizację doradztwa zawodowego i nie były dokonywane zakupy pomocy naukowych, dydaktycznych i książek przeznaczonych wyłącznie na potrzeby doradztwa zawodowego. Zakupy wszelkiego rodzaju materiałów i wyposażenia uwzględniały natomiast potrzeby doradztwa zawodowego.

(akta kontroli str. 229-247 i 336)

1.6. W Szkole nie objęto nadzorem pedagogicznym problematyki doradztwa zawodowego. Złożenie sprawozdania z realizacji programu realizacji DZ, celem

¹² Uchwała Nr LIII/307/2018 Rady Miejskiej w Ćmielowie z dnia 21 czerwca 2018 r. w sprawie szczegółowych zasad udzielania nauczycielom, którym powierzono stanowiska kierownicze zniżek w realizacji obowiązkowego tygodniowego wymiaru godzin dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych, określenia przypadków, w jakich nauczycielowi zatrudnionemu w pełnym wymiarze zajęć można obniżyć tygodniowy obowiązkowy wymiar godzin zajęć oraz warunków i trybu tego obniżenia, określenia tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin zajęć niektórych nauczycieli zatrudnionych w szkołach i placówkach oświatowych, dla których organem prowadzącym jest Gmina Ćmielów (Dz. Urz. Woj. Świąt. poz. 2317).

zaznajomienia z nim Rady Pedagogicznej Szkoły nie było wymagane postanowieniami programu realizacji DZ. Dyrektor wyjaśnił, że zgodnie z priorytetami Ministerstwa Edukacji Narodowej nadzór w zakresie doradztwa zawodowego uwzględniono w planie nadzoru pedagogicznego na rok szkolny 2024/2025. W Szkole nie zorganizowano szkolenia dla wychowawców poświęconego kryteriom, harmonogramowi i zasadom rekrutacji do szkół ponadpodstawowych (w ramach możliwości poszerzonego o informacje o szkołach spoza naboru elektronicznego, OHP, kształcenie w cechach rzemieślniczych zrzeszonych w Izbie Rzemieślniczej, kwalifikacyjnych kursach zawodowych, szkołach policealnych np. analizę wzorców dokumentów rekrutacyjnych).

(akta kontroli str. 253-260, 336 i 397)

Zgodnie z § 22 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego¹³, dyrektor wspomaga nauczycieli w realizacji ich zadań, w szczególności przez: a) diagnozę pracy szkoły lub placówki, b) planowanie działań rozwojowych, w tym motywowanie nauczycieli do doskonalenia zawodowego, c) prowadzenie działań rozwojowych, w tym organizowanie szkoleń i narad. Zakres tego wspomaganie stanowi element planu nadzoru (§ 23 ust. 3 pkt 3).

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Dyrektor zatwierdził Programy DZ na lata szkolne 2021/2022-2023/2024, które nie zostały sporządzone rzetelnie przez nauczyciela doradztwa zawodowego, gdyż Programy te nie zawierały kompleksowej tematyki działań związanych z realizacją doradztwa zawodowego i nie były dostosowane do zmieniających się warunków zewnętrznych.

Programy DZ nie uwzględniały udziału rodziców w działaniach związanych z doradztwem zawodowym (co było wymagane § 4 ust. 2 pkt 1 lit. c rozporządzenia w sprawie doradztwa zawodowego), realizacji doradztwa w ramach obowiązkowych zajęć edukacyjnych kształcenia ogólnego, zajęć z wychowawcą (wynikających z art. 26a ust. 2 pkt 2 i 5 Prawa oświatowego rozporządzenia w sprawie doradztwa zawodowego) oraz terminów działań (wymaganych § 4 ust. 2 pkt 1 lit. d ww. rozporządzenia).

(akta kontroli str. 163-222)

Dyrektor wyjaśnił, że przygotowywane jest dostosowanie dokumentu do obowiązujących unormowań.

(akta kontroli str. 342-343)

2. W Szkole nie prowadzono diagnozy zapotrzebowania uczniów na realizację doradztwa zawodowego, w tym w szczególności w formie ewaluacji programu realizacji DZ.

(akta kontroli str. 163-222 i 336)

Zgodnie z art. 26a ust. 1 Prawa oświatowego, szkoły (z wyjątkiem szkół artystycznych) prowadzą zaplanowane i systematyczne działania w zakresie doradztwa zawodowego, w celu wspierania dzieci i uczniów w procesie rozpoznawania zainteresowań i predyspozycji zawodowych oraz podejmowania świadomych decyzji edukacyjnych i zawodowych, w tym przygotowania do wyboru kolejnego etapu kształcenia i zawodu. Według § 5 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia w sprawie doradztwa zawodowego, doradca zawodowy

¹³ Dz. U. z 2024 r. poz. 15.

systematycznie diagnozuje zapotrzebowania uczniów i słuchaczy na działania związane z realizacją doradztwa zawodowego.

Dyrektor wyjaśnił, są przygotowywane rozwiązania w celu dostosowania programu DZ do obowiązujących unormowań.

(akta kontroli str. 342-343)

OCENA CZĄSTKOWA

W Szkole opracowano organizację WSDZ, corocznie opracowano plany DZ. Plany te nie były jednak opracowane rzetelnie, gdyż nie zawierały wszystkich wymaganych elementów. Nauczyciel prowadzący zajęcia doradztwa zawodowego nie realizował jednego z ważnych zadań dotyczących diagnozowania zapotrzebowania uczniów na działania związane z doradztwem zawodowym potrzeb uczniów. Dyrektor zapewnił odpowiednie warunki organizacyjne i finansowe do prowadzenia zajęć z doradztwa zawodowego. NIK pozytywnie ocenia realizację doradztwa zawodowego w wymiarze przekraczającym minimalny wyznaczony przepisami rozporządzenia w sprawie doradztwa zawodowego.

OBSZAR

2. Realizacja doradztwa zawodowego w szkole i jego efekty

Opis stanu faktycznego

2.1. W roku szkolnym 2022/2023 Szkołę ukończyło 51 uczniów dwóch klas, z tego: 25 z klasy VIIIa oraz 26 z klasy VIIIb, natomiast w roku szkolnym 2023/2024 Szkołę ukończyło 16 uczniów (klasa VIIIa). Realizację wymaganych treści doradztwa zawodowego przeanalizowano na próbie dokumentacji uczniów trzech klas: VIIIa i VIIIb, których uczniowie ukończyli Szkołę w roku szkolnym 2022/2023 oraz VIIIa, której uczniowie ukończyli Szkołę w roku szkolnym 2023/2024, z uwzględnieniem nauki w roku szkolnym 2022/2023, tj. w klasie VII. W próbie byli uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego.

Treści dotyczące czterech grup tematycznych, w których wymagano realizacji 23 grup zagadnień (odpowiednio siedmiu, ośmiu, czterech i czterech), określone w załączniku nr 3 do rozporządzenia w sprawie doradztwa zawodowego zrealizowano w objętych badaniem klasach.

Najczęściej treści programowe były realizowane na zajęciach grupowych (cała klasa) z doradcą zawodowym oraz zajęciach z obowiązkowych przedmiotów edukacyjnych i zajęciach z wychowawcą. Spośród ogółem 23 zagadnień programowych w czterech grupach tematycznych, określonych w załączniku nr 3 do rozporządzenia w sprawie doradztwa zawodowego, na zajęciach grupowych z doradcą zawodowym w klasie VIIIa w roku szkolnym 2023/2024 zrealizowano 22 treści, natomiast w klasach VIIIa i VIIIb, których uczniowie ukończyli naukę w roku szkolnym 2022/2023 odpowiednio 15 oraz 13 treści programowych. Pozostałe treści wymagane ww. przepisem zostały zrealizowane na zajęciach z doradztwa zawodowego w klasie VII. Treści programowe realizowane były również z dziećmi posiadającymi opinie psychologiczno-pedagogiczne.

(akta kontroli str. 274-294)

W programach realizacji DZ na poszczególne lata nie określono treści programowych z zakresu doradztwa zawodowego i jego form, realizowanych w ramach poszczególnych przedmiotów. W odniesieniu do ww. trzech klas, na zajęciach w ramach pięciu wybranych przedmiotów ogólnokształcących (matematyki, biologii, chemii, geografii i wiedzy o społeczeństwie), nauczyciele i wychowawca wskazał realizację tematyki zawierającej elementy doradztwa zawodowego. Przykładowo dla klasy ósmej wskazano 15 lekcji z matematyki, na których zgodnie z deklaracją nauczyciela tego przedmiotu realizowano treści doradztwa zawodowego w tym: *własności liczb naturalnych, działania na potęgach i pierwiastkach; działania na liczbach; proporcje; zastosowanie twierdzenia*

Pitagorasa; obliczenia procentowe; zmiany o dany procent; odcinki w graniastolupach; obliczanie powierzchni ostrosłupów itp.

(akta kontroli str. 163-222 i 344-389)

NIK stwierdza, że w Szkole nie wykorzystano zajęć z obowiązkowych przedmiotów ogólnokształcących oraz zajęć z wychowawcą w celu planowej realizacji celów doradztwa zawodowego.

2.2. Wsparcie udzielane w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla objętej analizą próbie dokumentacji uczniów z trzech klas dotyczyła dwóch grup zagadnień, tj.: *Poznanie własnych zasobów oraz Planowanie własnego rozwoju i podejmowanie decyzji edukacyjno-zawodowych.*

Pedagog szkolny dysponował dokumentacją uzyskaną z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Ostrowcu Świętokrzyskim, przeprowadzał wywiady z wychowawcami klas i dokonywał obserwacji klas.

Wsparcie to w odniesieniu do uczniów klasy VIIIa, którzy ukończyli Szkołę w roku szkolnym 2023/2024 realizowano poprzez uczestnictwo w następujących pozaszkolnych programach edukacyjnych : *Biegnij po więcej* (motywującym uczniów do rozwijania własnych pasji), *Archipelag Skarbów* (uświadamiającym uczniom najważniejsze wartości życiowe), zajęcia wychowawcze, szkolny klub wolontariatu, różnorodne akcje (kiermasze: *Słodki Stragan*, używanych maskotek i książek, akcje: *SOS Maroko*, *Paczka dla Ukrainy*, *Dzieci Dzieciom*, *Zbiórka słodczy*, korepetycje koleżeńskie, *Szkoła Pamięta*, *Przynieś Misia*, obchody Międzynarodowego Dnia Osób Niepełnosprawnych, *Kartka dla Seniora*, *Obchody Międzynarodowego Dnia Kubusia Puchatka*, zbiórka dla mieszkańców Madagaskaru, zbiórka na rzecz podopiecznej Fundacji *Bo w nas jest moc*, *Dzień Dobrych Uczynków*), prowadzono warsztaty dla wolontariuszy, zajęcia grupowe na temat wartości oraz rozmowy indywidualne z uczniami oraz ich rodzicami. Ponadto prowadzono trening umiejętności społecznych i trening zastępowania agresji.

W odniesieniu do uczniów klas VIIIa i VIIIb, których uczniowie ukończyli Szkołę w roku szkolnym 2022/2023 uczestniczono w programie *Archipelag Skarbów*, organizowano pracę szkolnego klubu wolontariatu poprzez różnorodne akcje (kiermasz charytatywny, akcje: przygotowanie przedstawienia teatralnego w ramach obchodów Międzynarodowego Dnia bez Przemocy, korepetycje koleżeńskie, *Szkoła Pamięta*, *Kartka dla Seniora*, *Obchody Międzynarodowego Dnia Kubusia Puchatka*, zbiórka dla mieszkańców Madagaskaru, zbiórka na rzecz podopiecznej Fundacji *Bo w nas jest moc*, *Dzień Dobrych Uczynków*, *Dzieci Dzieciom*, *Paczka dla Ukrainy*, konkurs *cukierek za życzliwość – i Ty możesz zostać wolontariuszem*). Prowadzono rozmowy indywidualne z uczniami oraz ich rodzicami (przedstawiono im informacje o ofercie *Programu Stypendialnego Horyzonty* i *Funduszu Stypendialnego Podaruj mi szkołę*).

Ponadto prowadzono trening umiejętności społecznych i trening zastępowania agresji. W ocenie pedagoga szkolnego w zakresie pomocy psychologicznej osiągnięto zadowalające efekty, tj. średnie i wysokie efekty podejmowanych działań.

(akta kontroli str. 295-318 i 342-343)

Psycholog szkolny posiadał dokumentację z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Ostrowcu Świętokrzyskim, przeprowadzał obserwacje i rozmowy z uczniami. Na tej podstawie określał zasadność realizacji zajęć korekcyjno- kompensacyjnych oraz indywidualnych rozmów z uczniami, w szczególności w celu wsparcia podczas planowania ścieżki dalszego kształcenia. Przedmiotowe zajęcia korekcyjno-kompensacyjne, a także rozmowy indywidualne z uczniami były prowadzone przez psychologa, w tym z uczniami posiadającymi orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. W ocenie psychologa w zakresie pomocy psychologicznej osiągnięto zadowalające efekty, tj. średnie i wysokie efekty podejmowanych działań.

Tematyka doradcza była realizowana na lekcjach wybranych pięciu przedmiotów ogólnokształcących oraz na zajęciach z wychowawcą, w tym dla uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. Ponadto doradztwo zawodowe realizowano w ramach pomocy psychologiczno- pedagogicznej.

(akta kontroli str. 319-331)

2.3. Doradztwo zawodowe w odniesieniu do wybranej próby klas realizowano na ogółem 56 zajęciach grupowych z doradcą zawodowym w ramach zaplanowanych zajęć lekcyjnych dla każdej klasy (zrealizowano co najmniej 10 godzin w każdym roku szkolnym); ogółem 13 godzin poświęcono na udział w targach edukacyjnych, a 18 na spotkania z ekspertami. Ponadto trzykrotnie odbyły się zajęcia przygotowywania teczek „portfolio”, wykazano także godziny innych zajęć w ramach przedmiotów ogólnokształcących, zajęć z wychowawcą, działalności uczniów w Szkolnym Klubie Wolontariatu, wyjazdy do teatru, wycieczki klasowe, konkursy.

(akta kontroli str. 390)

2.4. Szkoła od sześciu lat organizowała wojewódzki konkurs plastyczny *Ćmielowskie korzenie ponad czasem*, pod honorowym patronatem Burmistrza Miasta i Gminy Ćmielów oraz Prezesa Fabryki Porcelany AS Ćmielów. Podczas zmagania konkursowych uczestnicy realizowali swoje projekty w ramach warsztatów ceramicznych w Fabryce Porcelany AS w Ćmielowie (malowali określony w regulaminie temat oraz zwiedzali zakład pracy). Ponadto współpracując z Urzędem Miasta i Gminy Ćmielów zorganizowano szereg zawodów sportowych, podczas których uczniowie mogli rozwijać swoje talenty, w szczególności obserwując pracę trenera oraz zaproszonych sportowców. Uczniowie uczestniczyli również w dniach otwartych szkół średnich, a także w spotkaniach z przedstawicielami różnych zawodów. Szkoła zorganizowała również spotkanie z przedstawicielami Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrowcu Świętokrzyskim, w toku którego uczniowie mieli okazję poszerzyć wiedzę na temat interesujących ich zawodów, rozwiązać kwestionariusz predyspozycji zawodowych, a także dowiedzieć się jak planować swoją przyszłość. Od roku szkolnego 2021/2022 nauczyciel przedmiotów logistycznych ZDZ przedstawiał w Szkole informacje o nauczonym przedmiocie, ofercie zawodów, a także o lokalnym rynku pracy. Prowadził również indywidualne rozmowy z rodzicami uczniów, u których występowały problemy z wyborem szkoły ponadpodstawowej i przyszłego zawodu.

(akta kontroli str. 337-339 i 341)

2.5. Dyrektor wyjaśnił, że w Szkole nie podejmowano dodatkowych działań w celu zwiększenia skuteczności doradztwa zawodowego i budowania ścieżki edukacyjno-zawodowej uczniów, w tym w ramach zajęć dodatkowych, tworzenia lokalnych poradników, wdrażania innowacji pedagogicznych lub projektów. Podał, że w jego ocenie podejmowane w tym zakresie działania były wystarczające, niemniej po dokonaniu ewaluacji obecnego programu realizacji DZ, kwestia ta będzie wnikliwie rozważana pod kątem wprowadzenia ww. rozwiązań.

(akta kontroli str. 340)

2.6. W programie realizacji DZ na poszczególne lata podano, że powinna być prowadzona ewaluacja programu poprzez okresowe spotkania osób realizujących działania związane z doradztwem zawodowym w Szkole, w tym orientacji zawodowej, poświęcone m.in. omawianiu skuteczności podejmowanych działań, a także okresową ocenę stopnia realizacji celów zawartych w tym dokumencie. W okresie objętym kontrolą nie prowadzono ewaluacji programu realizacji DZ, co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 182, 202, 222)

2.7. Szkoła gromadziła informacje o absolwentach (ogółem 67), którzy ukończyli Szkołę w latach szkolnych 2022/2023 – 2023/2024 dotyczące podjęcia przez nich nauki w szkołach ponadpodstawowych. W roku szkolnym 2022/2023 Szkołę

ukończyło 51 absolwentów, natomiast w roku szkolnym 2023/2024 – 16. Spośród 51 absolwentów, którzy ukończyli Szkołę w roku szkolnym 2022/2023: 23 podjęło naukę w liceum ogólnokształcącym (45%), 23 w technikum (45%) oraz pięciu w szkole branżowej (10%). Spośród 16 absolwentów, którzy ukończyli Szkołę w roku szkolnym 2023/2024: czterech podjęło naukę w liceum ogólnokształcącym (25%), sześciu w technikum (37,5%) oraz sześciu w szkole branżowej (37,5%). Na próbie dokumentacji 15 absolwentów Szkoły dokonano analizy wykorzystania doradztwa zawodowego w planowaniu własnego rozwoju i podejmowania decyzji edukacyjno-zawodowych. Pięciu absolwentów Szkoły kontynuowało naukę w liceum ogólnokształcącym, dziewięciu w technikum natomiast jeden w szkole branżowej. Udział uczniów w zajęciach z doradztwa zawodowego wyniósł od 75% do 100%. Każdy uczeń uczestniczył w wycieczkach lub zajęciach zawodoznawczych. Dziesięciu uczniów uczestniczyło w kołach zainteresowań, konkursach lub zawodach. W opinii Dyrektora Szkoły uczniowie wybrali dalszy kierunek kształcenia zgodnie ze swoimi predyspozycjami. NIK zwraca uwagę, że według informacji Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrowcu Świętokrzyskim, część z tych wyborów (20%) nie odpowiadała potrzebom lokalnego rynku pracy.

(akta kontroli str. 261-273 i 391-394)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość polegająca na tym, że Dyrektor nie zapewnił prowadzenia ewaluacji Programu DZ w okresie objętym kontrolą w celu sprawdzenia skuteczności działań skierowanych do uczniów, ich rodziców i nauczycieli, pomimo iż obowiązek w tym zakresie został corocznie określony w statucie Szkoły oraz w programie realizacji DZ.

(akta kontroli str. 336 i 342-343)

Dyrektor wyjaśnił, że w toku są działania w celu dostosowania do wymaganych unormowań.

(akta kontroli str. 336 i 342-343)

OCENA CZĄSTKOWA

Analiza dokumentacji wybranych do próby trzech klas ósmych wykazała, że na zajęciach z doradztwa zawodowego zostały zrealizowane wymagane treści programowe. Tematyka doradcza była realizowana na lekcjach wybranych pięciu przedmiotów ogólnokształcących oraz na zajęciach z wychowawcą, w tym dla uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. Doradztwo zawodowe realizowano w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Zaniechano prowadzenia ewaluacji programu realizacji DZ za poprzedni rok szkolny w celu sprawdzenia skuteczności działań skierowanych do uczniów, ich rodziców i nauczycieli, pomimo iż obowiązek w tym zakresie w tym zakresie został corocznie określony w statucie Szkoły oraz w programie realizacji DZ.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

1. Uwzględnienie w programie realizacji DZ wymaganej kompleksowej tematyki działań związanych z realizacją doradztwa zawodowego, określonych w § 4 ust. 2 rozporządzenia w sprawie doradztwa zawodowego.
2. Diagnozowanie potrzeb uczniów w zakresie doradztwa zawodowego.
3. Prowadzenie ewaluacji programu DZ.

Uwagi

NIK nie formułuje uwag.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Kielcach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Kielce, grudnia 2024 r.

Kontroler
Zbigniew Jurkowski
Główny specjalista kontroli
państwowej

.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Kielcach
Dyrektor
Grzegorz Walendzik

.....
podpis